
מתן תורה ולידת המשיח

**מתן תורה - בו' או בז' בסיון • הסתרתו של המשיח • בין
המצרים - ימי פורענות או ימים טובים? • מלחמת ד' המלכים
- כנגד מי? • בלק בן ציפור - אבי המשיח**

מתן תורה - בו' או בז' בסיון?

התאריך המדויק של מתן תורה אינו נזכר בתורה: "ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם, והיו נכונים ליום השלישי כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני... ויאמר אל העם היו נכונים לשלשת ימים אל תגשו אל אשה" (שמות יט ו-יא; טו).

במסכת שבת נחלקו תנאים בתאריך שבו ניתנה התורה (פ"ע"ב). הכול מודים שבני ישראל באו למדבר סיני בר"ח סיון וקיבלו תורה בשבת, ומחלוקתן היא מתי נקבע ר"ח, ביום א' או ביום ב'. לדעת חכמים, ר"ח חל ביום ב' וישראל קיבלו תורה בשבת, היינו ו' בסיון. לדעת ר' יוסי, ר"ח חל ביום א', וקבלת התורה היתה בשבת ז' בסיון. הגמרא מפרשת שלדעת ר' יוסי, מצות פרישה נאמרה למשה ביום ד', והמקרא "וקדשתם היום ומחר" מתפרש ליום ד' וה', ומשה הוסיף יום אחד מדעתו, וגם יום ששי היתה בו פרישה, וניתנה תורה בשבת. "תניא, שלשה דברים עשה משה מדעתו והסכים הקב"ה עמו: הוסיף יום אחד מדעתו ופירש מן האשה ושבר את הלוחות. הוסיף יום אחד מדעתו - מאי דריש? 'היום ומחר', היום כמחר, מה מחר לילו עמו אף היום לילו עמו. ולילה דהאידינא נפקא ליה, שמע

מינה תרי יומי לבר מהאידנא. ומגלן דהסכים הקב"ה על ידו? דלא שריא שכינה עד צפרא דשבתא" (שבת פז ע"א).

וכתבו שם תוס' בד"ה היום, שאין זה היקש גמור, "אלא משמע דהיום מממש, דאי לאו הכי אין זה מדעתו". שהרי אם זו דרשה גמורה, הרי נלמד מהיקש - שהיא מהמידות שהתורה נדרשת בהן - וה"ז כאילו צוהו רבש"ע להדיא, ואיך אמרו שעשה מדעתו והסכימה לו דעת המקום, אלא ודאי שאין זו אלא אסמכתא.

והנה המהר"ל בספר גור אריה, כתב: "כך הוא התורה, ניתנה בלא תוספת ובלא מגרעת, והניחה מקום לחכמים לבנות, והם הרמזים בתורה. ומכל מקום מאחר שלא כתב זה בפירוש, כאילו אמרה תורה, אתם החכמים יש לכם במקום הזה להוסיף" וכו' (גור אריה, שמות יט, טו). ודבר זה צריך בירור, אם התורה מדריכה לחכמים לדרוש, ועל סמך זה הוסיף משה יום אחד, מדוע לא יאמר לו הקב"ה להדיא שייתן תורה בז' ; ואם אינו רוצה לתת בז' אלא בו' בסיון, לשם מה רמז למשה להוסיף יום?

החתם סופר כתב, שע"י שהוסיף משה יום אחד, גרם שישברו הלוחות. כיון שתורה ניתנה בז' בסיון, הרי שמשה ירד מ' יום לאחר שהותו בהר, היינו בי"ז בתמוז, שהוא יום "שליטת הס"מ וקטב מרירי", שהרי ביום זה הובקעה העיר ואירעו בו חמישה דברים (תענית ד, ו), ומשום כך חתום יום זה בחותם הרע, ומשום כך נשתברו בו הלוחות. אילו היה נותן התורה ביום ו' בסיון, היה משה יורד בט"ז בתמוז, ואז לא היו נשברים הלוחות. וכ"כ בחדושי ל'מס' שבת (חדושי חת"ס, שבת פז ע"א): "והנה ידוע, אילו לא אירע יום ירידתו של משה ע"ה ביום י"ז בתמוז, שליטת הס"מ וקטב מרירי, לא נשברו הלוחות, כי יומא קגרים להצלחת מעשה שטן. והשתא אילו לא הוסיף יום אחד מדעתו, לא אירע בי"ז בתמוז ולא נשתברו הלוחות".

אמנם בתורת החסידות מבואר שימי בין המצרים הם דוקא ימים טובים במהותם, ורק "במקרה" נהיו ימים שריע מזליהו. שהרי נתנבא זכריה על ימים אלו, שיהפכו לימים טובים. "כה אמר ה' צבאות. צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי, יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, יט). ובשם המגיד

מקוד'ניץ אמרו שדרש את הפסוק "כל רודפיה השיגוה בין המצרים" (איכה א, ג), שמי שמחפש את רבש"ע ימצאהו דווקא בימים אלו. "כל רודפיה" - כל הרודף י-ה, ימצאהו בעיקר בימים אלו של בין המצרים, שהם ימים גדולים במהותם.

וכן אמר אהרן "חג לה' מחר" (שמות לב, ה), היינו יום י"ז בתמוז. וכבר אמרו, "שפת אמת תיכון לעד", שדבר הנזכר בתורה קיים לעולם (ע' שפת אמת נצבים, תרל"ה ועוד), ועל כן י"ז בתמוז הוא חג לה'. ואכן, לכשנצרך את כל המועדים, נמצא שיש עשרים ושנים מועדים, כולל יו"ט שני: יומיים ר"ה, יום הכיפורים, תשעת ימי החג ושמונת ימי חג האביב, ויומיים חג השבועות, ס"ה עשרים ושנים יום; וכן ימי בין המצרים הם עשרים ושנים יום, שעתידים להתגלות כמועדים.

הסתרתו של המשיח

את יסודם של הדברים למדנו מספרו של הרב משה וולפסון שליט"א, משגיח רוחני בישיבת תורה ודעת בכרוקלין (אמונת עתיד, ברוקלין נ"י, תשמ"ז), אלא שהרחבנו את הדברים והקדמנו להם כמה הקדמות.

לידתו של המשיח רצופה באירועים מסובכים ביותר. ראשית התנוצצות אורו של משיח הוא בסדום. "מ צ א ת י דוד עבדי" (תהילים פט, כא) דרש רבא מאי דכתיב 'אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי' (תהילים מ, ח). אמר דוד אני אמרתי עתה באתי, ולא ידעתי שבמגילת ספר כתוב עלי. התם כתיב 'את שתי בנותיך ה נ מ צ א ו ת' (בראשית יט, טו), הכא כתיב 'מ צ א ת י דוד עבדי'" (יבמות עז ע"א). דבר זה פלא הוא, שהמלך המשיח מקורו בגילוי עריות, והלא ממזר הוא!

ומוזרות זו מתגלית כבר בשרש, בעניין פרץ, הוא אבי המשיח מצד האב, יהודה, שנולד בחוסר צניעות, כשיהודה בא אל כלתו על אם הדרך. ואף בועז, מצאצאיו של פרץ בן יהודה, פוגש את בת לוט, רות המואביה, בגורן בחוסר צניעות. יצוין שחכמים התלבטו (יבמות שם), אם מואביה בכלל מותרת לישראל, אחר שאמרה תורה "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד).

חז"ל מספרים שאף לידתו של דוד עצמו לא היתה בטהרה. "הן בעוון חוללתי ובחטא יחמתני אמי" (תהילים נא, ז) אמר דוד על עצמו. ובילקוט המכירי (תהילים קיח, כח) מסופר, שישי אבי דוד פרש מאשתו ג' שנים. והיתה לו שפחה נאה והתאוה לה, וביקשה שתכין עצמה בלילה כדי שתיכנס עמו בגט שחרור. הלכה השפחה וסיפרה לאשתו. אמרה אשתו, שזה ג' שנים שלא נגע בה. נתנה לה השפחה עצה, שלערב כשיאמר לה לסגור הדלת, תצא היא ותיכנס אשתו, וכך היה. מהריון זה נתעברה אשתו ונולד דוד, ומתוך אהבתו לשפחה יצא אדום, שלא כאחיו, וביקשו האחים להורגו. ואמר ישי שניחו לו ויהיה רועה צאנם. והיה הדבר נסתר כ"ח שנים, עד שבא שמואל ונטל כוס ישועות ושמחו כולם.

כמובן, יש להוסיף למהלך מופלא זה את לידתו של שלמה, שאף הוא נולד מזיווג של דוד ובת שבע שמקורו בחטא - והלא דבר הוא, שהמשיח מתגלגל לאורך הדורות במעשים מכוערים כאלה. "מוזר הייתי לאחי", שורר דוד (תהילים סט, ט).

בספר מגיד מישרים, שבו רשם ר' יוסף קארו דברים שגילו לו מן השמים, מובא שמשיח יבוא דווקא מרות, משום שכך יש לו תוקף להתגבר על הסטרא אחרא. ברם מדוע דווקא רות נותנת תוקף למשיח?

לפני שנענה על שאלה זו נתבונן תחילה בדרכי ההתגלות של הקב"ה. כאשר ה' נגלה למשה נאמר לו: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן, בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם" (שמות יט, ט). הרמב"ם הוכיח מפסוק זה, שעיקר האמונה אינה בניסים ובמופתים.

משה רבינו, לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה וכו', ובמה האמינו בו? במעמד הר סיני, שעיינו ראו ולא זר ואוזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות וכו' והקול מדבר אליו ואנו שומעים, משה משה לך אמור להם כך וכך וכו'. ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בה דופי, שנאמר 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם', מכלל שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה (הלכות יסודי התורה, פ"ח ה"א).

ויש לשאול: אם התגלות זו היא יסוד האמונה, מדוע היא באה "בעב הענן", בערפל, בראייה מטושטשת ולא באופן גלוי וברור?

הרב קוק, במאמרו "ענן התורה וענן הגאולה", עומד על ההבדל שבין האור המוחשי הקיים בעולמנו, לבין האור האלוקי. האור המצוי בעולמנו, כפי המידה שאנו חושפים אותו ומגבירים את עצמתו, כך אנו נהנים ממנו יותר. לעומת זאת, האור האלוקי, עצמתו כ"כ גדולה, עד כי אין אנו מסוגלים לקולטו, אא"כ אנו מסתירים אותו, כשם שהתבוננות בשמש, מקור האור, מחשיכה את עינינו, ואי אפשר להביט בה בלא הסתרתה, כך בא הגילוי האלוקי דווקא דרך עב הענן, בערפל, כדי לאפשר לנו מקצת התבוננות בו.

וכך היא גם הופעת הגאולה. אורו של משיח הוא כ"כ גדול, עד שאין העולם מסוגל לקלטו אא"כ מסתירים את אורו. "ואשים דברי בפיו ו בצל י די כי י ת י כ וכו' ולאמר לציון עמי אתה" (ישעיהו נא, טז). תהליך גאולת ציון חייב לבא דרך הצל, דרך הסתרת האור. "עב הענן המסתיר את האור העליון הוא הענן המכין את ההתגלות של אורו... יבינו וידעו כי מעב הענן המסתיר את האור האלקי, תצא אורה אשר תופיע על הנשמות כולן, על כל ישראל, ומהן על כל העמים. וכי 'הנני בא אליך בעב הענן', במסתרים, במעשים אשר מבין הקרואים לעמוד בראשם ולעשותם, ישנם כאלה שאינם יודעים כלל את ערכם ואת מהותם, ביחס לתפקידם ההשגחי העליון. הם נקראים בשמם ולא ידעו מי הוא הקורא אותם. וכמו אצל כורש הנכרי, מתקיים גם בהם 'אכנך ואאזרך ולא ידעתני'. אבל הסוף של ההסתרה הנוראה הזאת, תהיה ההופעה היותר אדירה והיותר נצחית - "למען ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם" (מאמרי הראי"ה א, עמ' 170)*.

והוא הדין גם בהופעתו של המשיח. וכ"כ המהר"ל על לידת המשיח: "ובודאי יש מונע ומעכב מצד אחר, כי עדיין כוחות הטומאה גוברים בעולם, עד שראויים שיעבירם ה' ית' מן העולם" (מהר"ל, נצח ישראל, פרק כו). ובספרו גבורות ה' הוסיף, "וכן תמצא שהפרי כאשר הוא בלתי נשלם,

* עיין גם הרב חרל"פ זצ"ל, מעיני הישועה פרק סה.

הוא בתוך הקליפה, עד שהפרי גדול ועומד על שלמותו, ואז כאשר הפרי גדול נפסדה הקליפה מכח גידול הפרי... וכן משיח יושב במדינת אדום" (שם, פרק יח). ולעולם מסתתר המשיח כדי שלא יבחינו בו המקטרגים, עד שיגיע זמנו לצאת.

במדרש מסופר, שבימי ר' יהושע בן חנניא ניסו לבנות את בית המקדש מחדש, ובגלל קנאת הגויים ששמו לב לדבר, לא צלחה הבנייה (בר"ר תולדות טז, י). וע"כ יש תמיד צורך להסתיר את המשיח. ומשום כך נולד דוד אדמוני, רוצח כעשו, ובזה מטעים את העולם, שהם ודאי סבורים שלא ייתכן שהמשיח יהיה אדמוני, ובכך יניחו לו.

ספר דברי הימים, המוסר את ייחוסו של דוד, מספר "ותמר כלתו ילדה לו את פרץ ואת זרח כל בני יהודה חמישה" (דה"א ב, ד). והעיר שם רש"י: "תמיהני, איך הזכיר גנות זקנתו של דוד", היינו, שלא היה לו להזכיר "תמר כלתו", שיש בזה גנאי ליהודה שבא על כלתו. אך באמת ביאה אסורה זו היא היא שאפשרה את לידת דוד, שאילולא כן לא היה אפשרי שדוד יצא מיהודה, שהמקטרגים היו מונעים זאת, שהרי ידוע להם שמשיח יצא מיהודה, והם אורבים כל העת לסכל תכנית זו; אבל כשהלידה היא בדרך של גילוי עריות, לא עולה בדעתם שהמשיח יוולד בחטא.

יסוד זה, שיש המעכבים את יציאתו של המשיח לאויר העולם, ביטאו חז"ל בדבריהם על תמר. "א"ר אלעזר: לאחר שנמצאו סימניה, בא סמאל וריחקן" (סוטה י ע"ב). ופירש"י: סימניה - חותמו ופתילים ומטה. שבא סמאל, שהוא שרו של אדום, וריחקן, כדי שתשרף ולא יצא דוד ממנה, המכה את אדום בגיא מלח. וכ"כ רש"י (סוכה כט ע"א, ד"ה אלהיה) שסמאל הוא שרו של עשו. הרי לנו שסמאל עשה מאמצים לסלק הערבון, כדי שתהרג תמר ולא יצא ממנה בן דוד.

וכן במדרש, "דודי שלח ידו מן החור" (שיר השירים ה, ד), "וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים (=ולמה נקט משל בזוי כזה?). אלא כך אמרה כנס"י לפני הקב"ה, רבש"ע, כל ניסים שעשית לי ע"י כורש, וכי לא היה מוטב לעשותן לי ע"י דניאל וע"י אדם צדיק. ואעפ"כ 'ומעי המו עליו'" (שה"ש רבה שם). דווקא מן החור ששורצים בו שקצים ורמשים, דווקא משם

מתחילה הגאולה, שכיוון שנעשים המעשים בדרך סבוכה ומפותלת, אין המקטרגים שמים לב שנרקמים כאן דברים גדולים, וכשיצאו הדברים אל הפועל בגלוי, שוב אין להם יכולת לעכב.

גם בימינו, אתחלתא דגאולה, נעשים הדברים בדרך לא כשרה, ע"י אנשים שאינם שומרי מצוות, שאינם מבינים את ערכה של היהדות ואת תפקידה בגאולת העולם, ופועלים בעיקר לבסס מקום מקלט בטוח ליהודים, בונים את ירושלים של מטה ללא זיקה לירושלים של מעלה. רבים מבני ישראל אינם מבינים פשר הדבר, ולכן הם שואלים: הייתכן שהגאולה שעליה ניבאו הנביאים, שהיא זו שתביא לגאולת העולם, תבוא בדרך לא טהורה כזו? ! וישנם אף כאלה שהעלו רעיונות מוזרים, שכיוון שלא ייתכן שיעשה הקב"ה נסים לרשעים, הרי כל מה שנעשה הוא רשות שניתנה ל"סיטרא אחרא" לנסות את ישראל.

ואכן האדמו"ר מחב"ד אמר בשעתו על עליית הבילויים, שקראו לעצמם 'ביל"ו' - ר"ת של המקרא "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'" (ישעיהו ב, ה) - שאילמלא היו משמיטים את המילים "באור ה'", היה מעלה מליון חסידים לא". אך העובדה היא שהחלוצים השמיטו מילים אלו, והרבי לא העלה מליון חסידים, ואף שאנו מתארים לעצמנו שאילו היו עולים חסידים כמספר הזה, כל מה שנעשה בארץ היה נראה אחרת - נראה שאף זה אירע בהשגחה אלקית, שדווקא הבילויים יעלו ויבנו את הארץ, ולא מליון חסידים.

היטיב לבטא זאת הרב טייכטאל*:

ובשעה שבונים את הארץ להקים השכינה מעפרה, הוא הריסה

* סיפור הרב אהרן רחנפלד: היה זה בחדש אלול שנת תש"ד לפני ראש השנה, ואנחנו בפרשבורג 'בש"ס חברה', מקום המפגש היחידי והאמין עלינו (הנאצים לא חיפשו בבתי מדרש שוממים). פתאום נכנס יהודי מבוגר, ולמרות שהיה מגולח למישעי, ניכר היה עליו שהוא אחד מבני העלייה. כאשר הציג עצמו כרב טייכטל (הרב יששכר שלמה טייכטל הי"ד בעל ספר 'אם הבנים שמחה'), הבנו שלא טעינו שלפנינו רב מקובל וגדול בתורה.

אחר שסיפר לנו קורותיו ביקשנו אותו שייגיד כמה דברי עידוד, כי האווירה היתה מאוד מדוכאת עקב המרידה ב'בנסקא ביסטריצא', שגרמה שהצבא הגרמני נכנס לסלובקיה כדי לדכא את המרידה, וכדרכם הוציאו את כעסם על היהודים, ואנחנו הרגשנו מה עומד להתרחש.

פתח ואמר: רבותי, מה נאמר ומה נצטדק, "האלקים מצא את עוון עבדיך", מה אפשר לומר על גורל היהודים באירופה? אבל אספר לכם סיפור שיבטא כל רגשותיי. בעיירה קטנה היה שמש בית

וירידה לסט"א כידוע. והנה אם ההתחלה של הבנין היה נעשה תיכף מאנשים חרדים ויראי ה', והיה נגלה לעיני כל כי יבנה שם עיר ה', ונקח לדמיון - אם היו הראשונים בתנועה של הבנין לבנות ולהפריא את הארץ כמו רבותינו מבלז, משינאווא, ומגור וממונקאטש ומשאר צדיקי הדור, הכי אפשר היה להתגנב ממידת הדין ומצד הסט"א שבאנו לעשות להם קץ ותכלה, לשבור כוחם לעולם ועד? הלא בודאי היתה מדת הדין וכל הסט"א יודעים ומבינים מה שרוצים לעשות צדיקים אלו בתנועה זו של בנין הארץ, ותיכף היתה עולה מדת הדין לקטרג, והיתה מתעכבת על ידיהם וכו'. ועל כן מעצה העמוקה של גדול העצה יעץ והעלה איש אחד שיבוא עם הפרוייקט (הצעה) הזה, לקנות את הארץ הקדושה ולבנותה, איש אשר לא ידע מהיהדות בין ימינו לשמאלו, וכל העוזרים שלו היו אנשים כערכו וכמותו. וכשראו מידת הדין והסט"א כל התנועה הזאת, ממי יוצאת ומי המסייעים ומי המה הבונים - לא היתה כל חרדה מפניהם כלל בחושבם כי המה מכת דילם, ומה יוכלו לעשות בארץ, ולנו המה ולא לצרינו. כן

הכנסת שנפטר. כדי לתת פרנסה לאלמנה, הוסכם שהיא תמלא כל התפקידים שהם מחוץ לבית הכנסת.

הגיעו ימי הסליחות וכמנהג ישראל היה שמש בית הכנסת מעורר בהשכמה לקום לסליחות, ע"י שדפק על דלתות השער עם מקל מתאים לצורך זה.

הפעם הוטלה המשימה על האלמנה. בשעה שלש לפנות בוקר, במזג אויר חורפי, פנתה לפאתי הכפר והתחילה עם עבודת הקדש. הבית הראשון שפקדה היה שייך לאדם ושמו שנדור וייס שהוחרד מהדפיקות. אחרי שקיבל הסבר מהאלמנה חכך בדעתו והציע לאלמנה למסור לו את מקל הסליחות, והיא תנוח בדירתו, ואילו הוא ימלא את התפקיד במקומה. כאשר פנה לבית הקרוב, התחיל לדפוק ולעורר לסליחות. פנה בעה"ב בתמיהה: "מי זה?" וכאשר ענה שהוא קיבל על עצמו את "הסליחות קלאפערן", הגיב בעה"ב בכעס: "אוכל חזירים שכמוך לא יעורר אותי לסליחות!" כאשר המשיך בדרכו לבתים נוספים התגובה היתה דומה: "מחלל שבת כמוך לא יעורר אותי", או "רמאי ונוכל כמוך" או "משחק בקלפים לא יעורר אותי לסליחות". וכך נגמר הסיבוב בכל העיירה עם לעג ובוז, וכולם נשארו במיטות מבלי לקום לסליחות. בבוקר התאסף הציבור לתפילת שחרית רגילה, והרב קידם את פניהם בתמיהה, "מה השנה מכל השנים, ולמה לא באו לסליחות?" בשומעו טענתם שבכל אשם שנדור וייס, לא עצר הרב את זעמו: "שוטים, נכון ששנדור נגוע בכל הדברים שמייחסים לו, אבל הפעם הוא לא עסק בכל הדברים שהזכרתם, אלא לעורר לסליחות, ולמה לא קמתם?"

ופה פרץ הרב טייכטל בדמעות וצעק: "נכון, הציונים מחללים שבת וכהנה, אבל הם עוררו את העם וצעקו, 'צאו מתוך ההפכה! הגויים שונאים אותנו, ואין לנו מקום אלא בארץ ישראל!' ולא שמענו", וסיים במילים אלה: "הלוואי שנזכה לתקן העיוות ויקבל אותנו בארץ המובטחת". אז לא ידענו על ספרו 'אם הבנים שמחה', אבל בקיצור נתן כבר אז ביטוי לכל מה שכתב בספרו הנ"ל. יהי זכרו ברוך.

היו חושבים מידת הדין והס"א, ע"כ לא עיכבו הדבר. והוא על דרך שכתב רבנו ה"נועם אלימלך".* וההתחלה נעשתה, ושוב אין בכוחם לבטל, והפקודה תהיה מתגדלת והולכת, וכל זה נעשה מעצה עמוקה של הי"ת. וכמו שאורו של משיח מעיקרא נשתלשל בכמו זה, בעיטופים מכוערים ומיניה וביה, כמו כן עתה בעקבתא של משיח, שבה זמנו של משיח לבוא, אלא שצריך לזה הכנות של בנין הארץ, וכמו שכתבתי לעיל, היה מוכרח ג"כ לעשות כן, להתגב בפני הסט"א, ומיניה וביה לשבור כוחם מכוח של עצמם, על כן נבחרו לזה אנשים כמו אלה, והכל הוא ממפלאות תמים דעים" (אם הבנים שמחה, עמ' קכה).

הרב צבי יהודה קוק זצ"ל היה מביא ראיה לכך מפרשת העופות הטמאים. אחד מהם הוא הרחם, ועליו אומרת הגמרא בחולין, שלא רחם שמו אלא שרקרק (סג ע"א). ופירש"י, שכשהוא מצפצף נשמע כאומר שרקרק. ומסבירה שם הגמרא, "אמר ר' יוחנן: למה נקרא שמו רחם כיוון שבא רחם, באו רחמים לעולם. וגמירי, דאי יתיב אארעא ושריק - אתא משיחא, שנאמר 'אשרקה להם ואקבצם' (זכריה י, ח)". ושאל הרב צבי יהודה זצ"ל, מדוע המבשר את ביאתו של משיח צריך להיות עוף טמא, וכי לא היה מתאים לעוף טהור לבשר על בואו? והשיב, שזה דרכו של משיח להתגלות בדרך לא כשרה. והוסיף, שהשריקה הזאת עומק גדול יש בה, כיוון שהיא מורה על סדר הפוך מהסדר המקובל. שהסדר הישר מתבטא אצלנו בסדר הא"ב - אבג"ד, ואילו הסדר הפוך הוא עפ"י תשר"ק. וכך תהיה הגאולה דווקא ע"י עוף טמא וע"י שריקה, בסדר הפוך ממה שהיינו מצפים, שיהיה על פי הסדר הטבעי.

בדומה לזה מצינו בדברי הטור, וז"ל: "תפנת שבת נוהגים לומר במוסף, ומיוסדת על אלפא ביתא של תשר"ק, ע"ש הגאולה, דכתיב 'אשרקה להם

* דברי ה"נועם אלימלך" הם בפרשת קורח, וז"ל: "מצאתי דוד עבדי - היכן מצאו? בסדום. והטעם נראה שהוא ע"ד דאיתא בספרי המקובלים טעם למה יצא אברהם מתרח וכן כמה צדיקים הקדושים יצאו מאבות הטומאה, ופירשו מחמת שהמקטרגים החיצונים בראותם נשמה עליונה וגבוהה אינם מניחים לה לצאת לעולם, ועושים כל התחבולות לעכבה. מה עושה הקדוש ברוך הוא? נותן אותה בגוף טמא, ואז מניחין אותה, ועל ידי זה באתה הנשמה בעולם, כי גם הם בראותם שיורדת למקום טמא סוברים שבוודאי אי אפשר שתעלה במעלות קדושים".

ואקבצם" (או"ח, סימן רפו). והוסיף הבית יוסף שם: "הגאולה עתידה להיות בזכות השבת, שנאמר 'לסריסים אשר ישמרו את שבתותי' (ישעיה נז, ד), וכתוב 'והביאותים אל הר קדשי' (שם, שם ז), וע"כ מזכירים בשבת את השריקה.

וזה שאמרו חז"ל, שמשיח הוא אחד מהדברים הבאים בהיסח הדעת (סנהדרין צ"ע"א). והנה בספר על השו"ב, מביא הרב סולובייצ'יק בשם ר' חיים מוולאז'ין תיאור מרתק על בואו של המשיח בהיסח הדעת, בפתאומיות, מבלי שהתכוונו לבואו (עמ' 236-238). בענייננו, אין הכוונה להיסח דעת זה, אלא להיסח הדעת של המקטרגים, כדי שלא יקטרגו ויפריעו לבואו של המשיח.

בין המצרים - ימי פורענות או ימים טובים?

עתה נוכל לשוב לעיוננו. נעמי שולחת את רות אל הגורן באישון לילה, וכשרות חוזרת אליה לאחר המפגש עם בועז, היא אומרת לה: "שבי בתי עד אשר תדעין איך יפול דבר, כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר היום" (רות ג, יח). מניין ידעה נעמי שבועז ודאי יכלה הדבר היום?

החתם סופר בדרשותיו למגילת רות מבאר: "והנכון בעיני בכל זה וכו', כי לפי דברי חז"ל בועז מת אחר בעילת מצוה מיד. ולפי דברי חז"ל פ"ק דכתובות (ז"ע"ב), היו הנשואין באותו יום. ודרשו 'ויקח בועז עשרה אנשים' (רות ד, ב), לברכת חתנים. נמצא כי מת אז. אמרתי כי זה היה גלוי לנעמי שעתיד למות באותו היום. ע"כ אמרה 'כי לא ישקוט האיש כי אם כילה הדבר היום' (שם ג, יח). א"נ עכ"פ היה אז יום לידתו של אותו צדיק, וידעה להיותו זקן מופלג וצדיק גמור, יש לחוש עכ"פ שימות ביום לידתו, ע"כ יראה לגמור הדבר היום. או מפני שהיה אז יום ט"ו בתמוז, לפי המדרש דבאתה בערב פסח (שהרי הגיעו 'בתחילת קציר שעורים' ופירש"י: 'בקצירת העומר הכתוב מדבר' ותחילת הקציר הוא ביום ט"ז בניסן) ושהתה עד 'כלות קציר החיטים והשעורים', שהם שלושה חדשים, וכלו ביום ט"ו בתמוז. וידעה אם לא ישא אשה ביום ט"ו ויבעול בליל ט"ז, שוב לא ישא מי"ז בתמוז ואילך, שהוא זמן ריע מזליה דשבט יהודה. וכך היה

קבלה בידם וכו' " (עמ' שב, עה"פ "ויהי בשכבו", שם ג, ד).

כלומר, נעמי ורות הגיעו לבית לחם "בתחילת קציר שעורים", שהוא יום ט"ז בניסן. ג' חדשים אחר תחילת הקציר הוא יום ט"ו בתמוז. ורות דבקה "בנערות בועז ללקט עד כלות קציר השעורים וקציר החיטים, ותשב את חמותה" (ב, כג). נעמי שלחה את רות בליל ט"ז בתמוז לשדה, אך בועז אמר, שיש להמתין למחר כדי לבדוק אם הגואל מוכן לשאתה. ומשהתברר, שהגואל חושש לשאתה פן ישחית את נחלתו - ולא רצה לשאת את רות המואביה, שלא ידע שכבר נתחדשה הלכה 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואביה' (רות רבה ד, א) - לקחה בועז לאשה בליל י"ז בתמוז. באותו יום אסף בועז עשרה אנשים. ופירשה הגמרא, שבו ביום נשאה ובירך ברכת חתנים בפני עשרה (כתובות ז, ע"ב).

ואמרו חז"ל, "ויקח בעז את רות" (רות ד, יג) - "אמרו באותו הלילה שבא עליה, מת" (ילקוט שמעוני, רות תרח). וכיוון שצדיקים הקב"ה ממלא שנותיהם מיום ליום (ר"ה יא ע"א), נראה שבאותו יום נולד, וא"כ בכל י"ז בתמוז היה חשש למותו, וע"כ אמרה נעמי שלא ישקוט האיש, "כי אם כילה הדבר היום", יום ט"ז בתמוז, כי מי יודע מה ילד יום. ואכן בועז נפטר למחרת ביום י"ז, אלא שהספיק לשאתה בלילה. וא"כ יום י"ז בתמוז הוא יום עיבורו של עובד אבי ישי אבי דוד, ויום תשעה באב הוא כידוע יום לידת המשיח, הרי שימים אלו שבין המצרים, בין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, ימים גדולים הם במהותם.

והנה נאמר בקהלת "לכל זמן ועת לכל חפץ" (ג, א). והמדרש מונה שם מאורעות שזמנם קבוע מששת ימי בראשית: "זמן היה לאדם הראשון שיכנס לגן עדן, וזמן היה לו שיצא ממנו". "עת היה לנח להכנס לתיבה ועת היה לו לצאת". ועוד. בהמשך נאמר "עת ספוד ועת רקוד" (שם שם, ד), ופירש"י: "עת ספוד - בימי אבל. ועת רקוד - בחתנים וכלות". וכן הוא בתרגום יב"ע שם. והיינו, שיש לכל אדם זמן קבוע מראש להיכנס לחופה. וע"ז נאמר "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצו א" (תהילים לב, ו), ודרשו חז"ל: "זו אשה, שנאמר 'מצו א אשה מצא טוב' (משלי יח, כב)" (ברכות ח ע"א). היינו, שמתפלל אדם לשעה שנקבעה לו מששת ימי בראשית,

שבה ישא את אשתו המיועדת לו. וכבר אמרו חסידים, שפעמים מתעכבת החופה מסיבות שונות, והרי זה אות שזמן החופה עדיין לא הגיע.

וכן אמרו חז"ל, שראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימי בראשית (סנהדרין קז ע"א). ובדומה גם רות ראויה היתה לבועז, ונקבע זמן חופתם מששת ימי בראשית ליום י"ז בתמוז. ואכן ראוי יום זה לעיבורו של משיח, שכן יום גדול הוא במהותו, שהרי "חג לה' מחר", אמר אהרן. ומשום כך המקורגים אורבים ליום זה, והם לא יתנו לנצר מבית יהודה לשאת אשה מחשש שיצא משיח מזיווג זה. ומשום כך יש צורך להסתיר גדלותו של היום, וע"כ התגלגלו הדברים שביום זה נשברו הלוחות, וזה מה שנתן ליום הזה צביון של יום ש'ריע מזליה', כדי שיניחו לו המקורגים, שהרי לא ייתכן שאמו של משיח תתעבר ביום הזה, יום שבו נשברו הלוחות.

אמנם צודק החתם סופר, שיום זה הוא יום ש'ריע מזליה', שאכן ה' דברים אירעו לאבותינו ביום הזה (תענית כו ע"א), אך כאמור לא נשברו בו הלוחות מפני שהוא יום רע, אלא אדרבא נשברו בו הלוחות, כדי להפוך אותו ליום ש'ריע מזליה'. ומיום שנשברו הלוחות נהפך היום הזה ליום רע, וע"כ אירעו בו שאר הדברים. אולם אם היה הקב"ה אומר למשה שיעלה להר בז' בסיון, וממילא ירד ממנו ב"ז בתמוז, היה זה מהלך שקוף שמייעדים את יום שבירת הלוחות ליום י"ז בתמוז כדי לעשותו ליום רע, ובכך להסתיר את עיבורו של משיח*. ולכן אמר למשה שיקדש היום ומחר, כדי שתינתן התורה בו' בסיון, אך רמז לו שיוסיף יום אחד כדי שלמעשה תינתן התורה בז' בסיון, וממילא משה ירד מההר ב"ז בתמוז. אלא שבכך הפך יום י"ז בתמוז ליום רע, "במקרה", ולא בתכנון מראש, וע"כ נראה יום זה כ'ריע מזליה', כיוון שבו נשברו הלוחות. הכול מהלך מתוכנן מנפלאות תמים דעים**.

וע"כ במהותם ימים אלו של בין המצרים, ימים גדולים הם, אלא כדי

* ספרי המקובלים מציינים, ש"גורן האטד" (בראשית נ, י) מזוהה עם בניין ביהמ"ק, שכן הבית נבנה בגורן ארונה היבوسی. ולכן אמר בועז לרות "אל יודע כי באה האשה הגורן", שלא יתפרסם הדבר, כיוון שאירוע זה שייך גם לבנין בית המקדש, ויש חשש שיהיו לו מעכבים.

** וע"כ בחז"ל קוראים מגילת רות ביום ז' בסיון, ביו"ט שני, כיוון שיום זה הוא הגורם ללידת המשיח.

להסתיר את גדולתם ואת התגלות המשיח נהפכו הימים הגדולים לפי שעה לימים רעים ע"י שבירת הלוחות, עד שישוּבו לצביונם המקורי, לששון ולשמחה, כמו שאמר אהרן "חג לה' מחר".

סדום – מקום מושחת או גן ה'?

כידוע נברא העולם בסוד עש"ן - עולם שנה נפש, או במונחים מודרניים - מקום, זמן ואדם. וכשם שזמן של המשיח מוסתר בי"ז בתמוז, כך מקום של המשיח נסתר, במקום הנראה רע, בסדום. וכבר הזכרנו דברי חז"ל עה"פ "מצאתי דוד עבדי", "והיכן מצאתיו? בסדום, שנאמר 'את שתי בנותיך הנמצאות'" (בר"ר מא, ד).

סדום הוא מקום רע; "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאוד" (בראשית יג, ג). והוא המקום הנמוך ביותר בעולם. אולם במהותו הוא מקום טוב; "כי כולה משקה, לפני שחת ה' את סדום ועמורה, כגן ה' בארץ מצרים באכה צער" (שם יג, י). ואמרו חז"ל "כל מי שמקיים מצות סוכה בעוה"ז, הקב"ה נותן לו חלק לעתיד לבא בסוכתה של סדום, שהיתה מסוככת בז' אילנות" (פסיקתא דרב כהנא, פיסקא כט; דף קפז ע"ב במהדורת בוכר). ואף שה' השחיתה ונעשתה לגפרית ומלח, ואף שהיא מסמלת את שיא הרוע - "כמהפכת סדום ועמורה" (דברים כט, כב), "כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו" (ישעיהו א, ט) - היא עתידה לשוב ולהתהפך לטובה. "וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה'" (שם נא, ג), הרי שהערבה תיהפך לגן ה', כפי שהיתה במקורה, "ששון ושמחה ימצא בה" (שם שם). הרי גורלה דומה לגורלם של ימי בין המצרים, שייהפכו לששון ולשמחה.

נמצא שענינו של המשיח נסתר בזמן ובמקום שריע מזליהו, בי"ז בתמוז ובסדום - בזמן ובמקום שהם גדולים במהותם, שמקורם באיגרא רמא, אך הם נידרדרו לבירא עמיקתא, כדי לאפשר גילוי אורו של משיח.

בוא וראה את חשיבותו של ים המלח. פרשת מסעי המתארת את גבולות א"י, פותחת בתיאור ים המלח, ומשם מקיפה את כל הארץ וחוזרת לנקודת המוצא, לים המלח. זה המקום היחיד המוזכר פעמיים בציון הגבול, וממנו מתחילה קדושת א"י.

בזה מוארות נקודות נוספות בפרשת סדום.

"ולוט ישב בשער סדום" (בראשית יט, א), ופירש"י: "ישב כתוב, אותו היום מינוהו שופט עליהם". ובמדרש הוסיפו "אותו היום מינוהו ארכי דיינים" (בראשית רבה נ, ג). דבר זה תמוה הוא, שמצאה התורה לנכון להודיע לנו שלוט נתמנה לנשיא ביהמ"ש העליון, כשלמעשה כל המינוי הזה לא החזיק מעמד, אף לא יום אחד, שהרי מיד לאחר המינוי נהפכה סדום.

ועוד, לאחר מלחמת המלכים מסופר שמלך סדום יצא לקראת אברהם "אל עמק שוה הוא עמק המלך" (בראשית יד, ז). והביא רש"י את דברי המדרש, "עמק שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם לנשיא אלקים ולקצין". ובמדרש הוסיפו ש"עשו בימה גדולה והושיבו אותו (=את אברהם) בתוכו למעלה, והיו מקלסין לפניו ואומרים לו, שמענו אדוני וגו'. אמרו לו, מלך אתה עלינו, נשיא אתה עלינו, אלוך אתה עלינו. א"ל אל יחסר העולם מלכו ואל יחסר אלוהו" (בראשית רבה מג, ה). מדוע נבחר דווקא מקום כמו סדום, כדי להכתיר את הקב"ה למלך ע"י אומה"ע?

אולם סדום היא מקום המלכות, שמשם עתיד המלך המשיח לצאת, ואז יהיה ה' למלך על כל הארץ, ובאברהם ולוט גנוז אור זה, וכשהם מגיעים לסדום, מתעורר במקום זה אורו של משיח, ומתעורר כוח המלכות בעולם, כפי שהמשיח יעורר את מלכות ה' בעולם לעתיד לבוא, וע"כ הכרח להכתיר במקום זה את אברהם ואת הקב"ה למלך. וזהו שאמרו במדרש: "מה דורך מדוד שככה השבעתנו" (שיר השירים ה, ט), עתידים הכשרים שבאומה"ע להישבע לקב"ה ולישראל שלא לילך אחר עבודה זרה מעתה. א"ר אלעזר הרי אתה למד מאברהם, יום שהיכה את המלכים, כמה שנאמר 'אל עמק שוה', שנשבעו לו כל האומות שלא לילך מעתה אחר עבודה זרה. ובמקום שנשבעו לו לאברהם, כך הם עתידים להישבע למקום ולמשיח שלא לילך אחר ע"ז, לכן נאמר שככה השבעתנו" (שיר השירים זוטא פרשה ה, ט).

וכיוון שסדום הוא מקום המלכות, מודגשת שם חשיבות הסוכה - "כל המקיים מצות סוכה בעוה"ז, עתיד לישב בסוכתה של סדום"; כי מלכות המשיח נקראת סוכת דוד, והנביא מבטיח "ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת" (עמוס ט, יא). ואמרו חז"ל: "א"ל רב נחמן לר' יצחק, מי שמיע לך

אימת אתי בר נפלי. א"ל מאן בר נפלי, א"ל משיח. משיח בר נפלי קרית ליה? א"ל אין, דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת" (סנהדרין צו, ע"ב).

וסוכתו של דוד יסודה בסדום, וע"כ היא מקום המלכות. וכיוון שבעוד שעות אחדות יתנוצץ אורו של משיח ויצא אל הפועל ע"י לוט, מספרת התורה שלוט התעלה לדרגת ארכי שופט, כדי שלא יצא משיח מאדם הדיוט.

ומצינו דוגמתו במסכת חגיגה עה"פ "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון" (יחזקאל א, ד). "להיכן אזל. אמר רב יהודה אמר רב שהלך לכבוש את כל העולם תחת נבוכדנצר הרשע. וכל כך למה? שלא יאמרו אומות העולם, ביד אומה שפלה מסר הקב"ה את בניו" (חגיגה יג ע"ב). והרי מרובה מידה טובה ממידת פורענות, ואם להרע לישראל מרוממים את נבוכדנצר הרשע, עאכו"כ שמרוממים את לוט שיצא ממנו משיח.

וכן בפרשת חיי שרה: "ועפרון ישב בתוך בני חת" (בראשית כג, י), וכתב רש"י: "ועפרון ישב - כתיב חסר, אותו היום מינוהו שוטר עליהם, מפני חשיבותו של אברהם שהיה צריך לו, עלה לגדולה".

מלחמת ד' המלכים - כנגד מי?

גישה זו זורעת אור חדש על פרשת המלחמה בסדום. לפום ריהטא נערכה המלחמה בין ארבעת המלכים וחמשת המלכים, עקב מרידתם של מלך סדום וחבריו בד' המלכים, ורק במקרה נקלע אברהם למלחמה לא לו, כיוון שלוט שהה בסדום, והוא יצא למלחמה כדי להצילו. אך במבט של חז"ל, לא כן הדבר, ודווקא מלך סדום הוא שנקלע למלחמה לא לו - עיקר המלחמה נטושה בין אברהם לד' המלכים.

"והארץ היתה תוהו ובוהו וחשך ע"פ תהום" (בראשית א, ב), דרשו חז"ל: "תוהו זו גלות בבל, ובוהו זה גלות מדי, וחשך זה גלות יון, ותהום זה גלות ממלכת הרשעה וכו', ורוח אלוקים מרחפת על פני המים, זה רוחו של משיח" (בראשית רבה ב, ד). הרי שכבר מתחילת הבריאה מתקיים מאבק בין ד' המלכויות לרוחו של משיח, והם מנסים בכל כוחם לעכב את הופעתו.

והנה מגיעים אברהם ולוט לסדום, ומתעורר רוחו של משיח, ומיד קמים כנגדו ד' המלכויות.

"ויהי בימי אמרפל מלך שנער" - זו בבל, ואריוך מלך אלסר - זה יון, וכדרלעומר מלך עילם - זה מדי, ותדעל מלך גוים - זו מלכות אדום. אר"א בר אבינא, אם ראית מלכויות מתגרות אלו באלו, צפה לרגלו של משיח. תדע שכן, שהרי מימי אברהם ע"י שהתגרו המלכויות אלו באלו באה הגאולה לאברהם (בראשית רבה מב, ד).

וכן לעתיד לבוא, "אמר ר' אבין, כשם שפתח בד' מלכויות (=בפרשת סדום), כך אינו חותם אלא בד' מלכויות (=בעתיד). 'והמה לא ידעו מחשבות ה' ולא הבינו עצתו, כי קבצם כעמיר גורנה (מיכה ד, יב). למה? כל אלה חברו אל עמק השידים' (בראשית יד, ג) כדי שיבואו ויפלו ביד אברהם. הדא הוא דכתיב 'ויהי בימי אמרפל' (שם שם, א) "וכו'. הרי שמלחמה זו לא היתה כפי שהיא נראתה, מלחמה בין ארבעת המלכים נגד החמשה, אלא מלחמה בין ד' מלכויות לבין אברהם, בינם לבין רוחו של משיח.

וסופה של המלחמה בכרכתו של מלך ירושלים. "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין" וכו' (שם שם, יח). ואז התקבצו כל מלכי האומות וקיבלו עליהם מלכות ה', כפי שיהיה לעתיד לבוא: "והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו, כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב, ב-ג). הרי שמהמקום הנמוך ומהזמן השפל מתרקם אורו של משיח.

בלק בן צפור - אבי המשיח

פרשה אחת בתורה נקראה על שם גוי רשע, שהשתדל בכל כוחו להשמיד את ישראל - בלק מלך מואב. ולמה קראה התורה פרשה לדורות ע"ש אותו רשע? משום שיסודה של רות הוא בבלק, שכן אמרו חז"ל "בזכות מ"ב קרבנות שהקריב בלק זכה ויצתה ממנו רות שיצא ממנו שלמה וכו'. ואמר ר' יוסי בן חוני רות בתו של עגלון בנו של בלק וכו' (סוטה מז ע"א). ואמרו בזוהר, שנשמת המשיח מצויה בהיכל הנקרא 'קן ציפור', והוא

דורש את פרשת שילוח הקן על עניינו של המשיח (חלק ג, קצו ע"ב). וכן דרש אור החיים בפרשת מצורע על שילוח הציפור. וזהו שנאמר "וירא בלק בן צפור" (במדבר כב, ב), שראה בלק שהציפור גנוזה בו, היינו שרשו של משיח המכונה צפור. ורצה למנוע יציאתה, וע"כ אמר "והוא יושב ממולי" (שם שם, ה), ופירש"י "להכריתני כמו 'כי אמילם' (תהלים קיח, יא); והיינו כמו פעולת המילה, שאינה כריתה גמורה אלא הסרת הערלה כדי לגלות העטרה. ובלק חושש מפעולת המילה, שהיא גילוי עטרת המלכות שבתוכו ע"י גילוי הציפור, וע"כ מבקש הוא להשמיד את ישראל כדי שלא תשתחרר הציפור שבתוכו.

ולפיכך קורא לו בלעם "האזינה עדי בנו צפור" (במדבר כג, יח), היינו מי שבנו הוא ציפור. ו"בנו צפור" הוא בגימטריה "משיח בן דוד" ! ואף על פי כן "ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא" (שם כב, ג), "רב" - ראשי תיבות רות בועז. ובהמשך הפרשה מצוין "ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא" (שם שם, ד), ומהו בעת ההיא? "בעת" בגימטריה י"ז בתמוז!

השייכות של רות לפעולת המילה נרמזת במקום נוסף, במגילת רות יש פ"ה פסוקים כמניין 'מילה'. ובלק שלח מלאכים אל בלעם "פתורה". והשם פתורה יש בו פ' בתחילתו וה' בסופו, רמז לפ"ה פסוקים שבמגילת רות, ובאמצעה התיבה 'תור', שהיא ציפור ושמה נגזר מאותיות "רות". כל עניינה של רות להסיר את הערלה מבלק, כדי שתתגלה העטרה, היא עטרת המלכות, ותתגלה הציפור, המשיח, הגנוזה בו.

והנה הגמרא סבורה שרות היא תחילת הכתובים. ושאלו, הרי איוב קדם לרות, ותירצו שאיוב הוא ספר פורענות. ושאלו הרי גם רות יש בו פורענות - "ויהי רעב בארץ", והשיבו שברות הפורענות יש לה אחרית, שהרי יצא ממנה דוד (ב"ב יד ע"ב). נמצא, שמגילת רות היא אמנם פורענות, אך היא באה להסתיר האחרית והטובה שיש בה.

לעולם פרשת בלק סמוכה לימי בין המצרים, לרמז על גדלותם של ימים אלו, שגנוז בהם אורו של משיח. וכ"כ הרמב"ם, שמשיח רמוז בפרשה זו, "אראנו ולא עתה" (במדבר כד, יז) - זה דוד, 'אשורנו ולא קרוב' - זה מלך המשיח" (עי' הלכות מלכים פי"א, ה"ד). זה בא ללמדנו שדווקא בזמנים השפלים

ובמקומות הנמוכים הללו גנוז אורו של משיח. ואף שיש בהם פורענות, מ"מ במהותם גדולים הם, ודווקא מתוך הפורענות תצא הישועה הגדולה.